2005:121

C-UPPSATS

Stereotyper om kvinnor och män

En enkätundersökning bland journalister på Västerbottens-Kuriren

Sara Lind
Petra Westberg

Luleå tekniska universitet

C-uppsats
Psykologi
Institutionen för Arbetsvetenskap
Avdelningen för Teknisk Psykologi

2005:121 - ISSN: 1402-1773 - ISRN: LTU-CUPP--05/121--SE

Stereotyper om kvinnor och män:

En enkätundersökning bland journalister på Västerbottens-Kuriren

SARA LIND

PETRA WESTBERG

PSYKOLOGI C
Luleå tekniska universitet
Institutionen för arbetsvetenskap
Avdelningen för teknisk psykologi

ABSTRACT

The purpose of this survey was to examine gender stereotypes. The theoretical framework emphasized on the cognitive and socio-cultural nature of stereotypes. A questionnaire was administered to journalists, presenting them with a brief text describing either a man or a woman. The participants were then asked to estimate how probable it was for the fictitious person in the text to possess certain traits described in the questionnaire. The result showed that the woman and the man were ascribed different traits. The woman was, compared to the man, ascribed more of both the feminine and the masculine traits. The results also show that female subjects, more than male, were clinging to the traditional stereotypes about women and men.

SAMMANFATTNING

Undersökningen syftade till att undersöka könsstereotyper. Den teoretiska referensramen betonar stereotypers kognitiva och sociokulturella natur. En enkät tillställdes kvinnliga och manliga journalister. I enkäten gavs en kort informationstext om antingen en fiktiv kvinna eller man. Försökspersonerna ombads skatta hur sannolikt det var att den fiktive personen i texten hade de egenskaper som presenterades i enkäten. Resultaten visade att kvinnan och mannen tillskrevs olika egenskaper. Kvinnan tillskrevs i högre grad än mannen både feminina och maskulina egenskaper. Resultaten visade också att det var kvinnor, i högre grad än män, som uppfattade kvinnor och män traditionellt stereotypt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING **1**

TEORETISK REFERENSRAM **2**
Könsförståelse i psykologisk forskning **2**
Stereotyper och könsstereotyper **3**
Social perception *4*
Schema *5*
Social kategorisering *6*
Samhälle *7*
Tidigare forskning **8**
Syfte **10**

METOD **11**
Försökspersoner **11**
Material **11**
Procedur **11**
Databehandling **12**

RESULTAT **13**
Skillnader i skattning beroende på om försökspersonerna hade erhållit information om Håkan eller Anna **13**
Skillnader i skattning beroende på försökspersonens kön **14**
Skillnader mellan kvinnor och män som hade erhållit information om Håkan *14*
Skillnader mellan kvinnor och män som hade erhållit information om Anna *14*
Försökspersonernas kommentarer och synpunkter **15**

DISKUSSION **18**
Validitet och reliabilitet **20**
Framtida forskning **23**

REFERENSER **24**

Bilagor
Bilaga 1. Beskrivning av Bem Sex Role Inventory test
Bilaga 2. Introduktionsbrev
Bilaga 3. Enkät (Anna)
Bilaga 4. Enkät (Håkan)

INLEDNING

Individer påverkas dagligen av de stereotyper som samhället sänder ut (Stangor, 2000). Stereotyper sänds ut bland annat genom massmedia; via litteratur, tv, filmer, tidningar, email, och reklam. Det finns en aldrig sinande informationsflod, och massmedia är en inflytelserik lagringsplats för kollektiva allmänna stereotyper.

I ett mer individuellt perspektiv antas att stereotyper lärs in och förändras genom direkt kontakt mellan människor. Det är genom social perception som människor får information om olika sociala grupper, information som sedan tolkas och lagras. Minnet kommer därefter att innehålla representationer av dessa grupper, vilka individen sedan använder för att tolka och förstå andra människor.

Det är intressant att undersöka stereotyper hos gruppen journalister av olika anledningar. Bland annat har journalister samröre med både det kollektiva kulturella och det individuella kognitiva perspektivet. Detta eftersom journalisterna bidrar till att skapa de massmediala produkter som utgör lagringsplatsen för de kulturella stereotyperna. Varje journalist är samtidigt en individ som uppfattar världen och beskriver den utifrån hans eller hennes uppfattning och förståelse.

Här antas att om en journalist har stereotypa uppfattningar om kvinnor och män, så kan det komma att fortplantas i de texter journalisten producerar samt styra vad han eller hon[1] väljer att producera. Eftersom forskning visar att en stereotyp porträttering av kvinnor och män i media påverkar hur människor tänker och bedömer kvinnor och män (Brannon, 2004), är det intressant att undersöka om kvinnor och män porträtteras stereotypt. För att kunna utreda om journalisternas individuella stereotyper förs vidare i deras texter måste det klarläggas *vilka* individuella stereotyper om kvinnor och män som journalister har.

Skillnader mellan kvinnor och män och hur de traditionella stereotypa uppfattningarna om kvinnor och män påverkar människor i vardagen debatteras alltemellanåt. Lagar har stiftats för att försöka göra män och kvinnor mer jämlika på det materiella planet, men det går inte att lagstifta om hur personer ska uppfatta kvinnor och män, vilka psykologiska egenskaper som män och kvinnor ska tillskrivas. Människor vill att jämställdhet och rättvisa ska gälla, men varför finns då fortfarande stereotypa uppfattningar om att kvinnor och män skiljer sig åt i psykologiskt hänseende kvar i människors medvetande?

Enligt Fiske & Taylor (2002) är stereotypen av kvinnor som varma och omsorgsfulla och män som kompetenta men inte varma konsistent med idealen från 1800-talet (Brannon, 2004). Uppfattas kvinnor och män fortfarande efter dessa dimensioner eller har förändringen i kvinnors och mäns beteende skapat en förändring i stereotyperna?

När det gäller tidningar är det främst icke-redaktionella tidningsgenrer som varit föremål för genusanalys, som exempelvis reklamannonser, ofta med sexistisk framtoning (Byrman, 2002). Redaktionella vardagstexter har inte studerats i någon större utsträckning. Därför är journalister som arbetar på en dagstidning i fokus för denna undersökning.

[1] På grund av att texten ska bli mer lättläst används fortsättningsvis ordet ”han” vilket då har betydelsen ”han eller hon”.

Dagstidningsvärlden är en hierarkisk och förhållandevis manligt dominerad diskurs (Byrman, 2002). Enligt artikeln ”Färre än två av tio chefredaktörer är kvinnor” (SSR tidningen, 2004) är exempelvis 80 % av landets chefredaktörer män. För redaktionschefer är siffran 72 % och för nyhetschefer 66 %.

Könsroller och könsstereotyper är närbesläktade (Brannon, 2004). Könsroller definieras av beteenden, av aktiviteter, som män och kvinnor i olika utsträckning engagerar sig i. Könsstereotyper däremot definieras av uppfattningar om psykologiska egenskaper och drag samt vilka aktiviteter som ses som passande för kvinnor och män. När människor associerar ett beteendemönster med kvinnor eller med män är det lätt att de inte ser de individuella skillnaderna och undantagen och tror att beteendet är ofrånkomligt associerat med det ena könet. Könsrollerna förser på detta sätt könsstereotyperna med material.

Den kvinnliga könsrollens krav och påbud är enligt Eliasson och Carlsson (1989) att visa sig svag, beroende, förstående för andras behov, att lägga skulden på sig själv, att undvika att ställa krav för egen del, att vara orolig för andra och för sig själv. Den manliga könsrollen beskrivs som att vara stark och självhävdande, att ställa krav på andra och sig själv, att försvara sina åsikter och att uppträda tufft och okänsligt. Många människor har valt, eller har tvingats välja att anpassa sig till både den feminina och den maskulina könsrollen. Dessa människor är både självständiga och känsliga för andras behov, de är både starka och kompetenta samtidigt som de kan uttrycka känslor. Att kombinera dessa, framför allt positiva egenskaper, från de båda rollerna är att bygga en androgyn könsrollsidentitet.

TEORETISK REFERENSRAM

Könsförståelse i psykologisk forskning

Genom historien har kön gjorts relevant på olika sätt i psykologisk forskning. Enligt Magnusson (2003) kan dessa delas upp i tre kategorier, att ta fasta på skillnader mellan kvinnor och män, att se kön som något ovidkommande och att ha en genusteoretisk könsförståelse. Kategorin ”att ta fasta på skillnader mellan kvinnor och män” innebär att kön ses som två distinkt/motsatta uppsättningar av egenskaper som karaktäriserar kvinnor respektive män. Feminina egenskaper ses definitionsmässigt som icke-maskulina och maskulina som icke-feminina. Könsidentitet ses som något inre och yttrar sig i kvinnliga respektive manliga handlingar, uppfattningar och egenskaper. Psykologiska skillnader mellan kvinnor och män är i fokus och ambitionen har varit att klargöra vad den verkliga maskuliniteten och femininiteten är, eller finna de verkliga könsskillnaderna i någon egenskap eller förmåga som exempelvis aggressivitet eller intellektuella förmågor. Kategorin ”att se kön som något ovidkommande” kan sammanfattas som en inställning att kön är något som inte behöver problematiseras och att varje individs egenskaper och förmågor, oavsett kön är det enda som räknas. Den könsneutrala kategorin bortser från skillnader i makt och andra resurser mellan kvinnor och män och skillnader i hur kvinnor och mäns handlingar uppfattas och värderas. Inställningen har kommit till uttryck exempelvis när studier utförda på enbart män framställts som studier av människor. Kön anses också som irrelevant när könsskillnadsforskning framställer en specifik förmåga som något som går att definiera abstraherat från den person som utövar den och dennes sociala sammanhang. Handlingar framställs som om de skulle uppfattas likadant av dem som utför dem och av omgivningen, oavsett om det är en man eller en kvinna som

utför dem. Den tredje kategorin, ”att ha genusteoretisk könsförståelse” används av många nutida genusforskare och den ligger även här som grund i synen på kön. Genusteoretisk könsförståelse tar sin utgångspunkt i att varje samhällsbildning bygger på några få kategoriseringar som motsvaras av medborgarnas sätt att organisera och förstå verkligheten. Att människor förekommer i två kön som uppfattas som olika och oftast lika mycket värda är en sådan kategorisering, därmed kommer den att styra perceptionen av företeelser både omkring och inom individen. Människor kategoriserar sig själva och de personer de möter utifrån kön, de ger sorteringen efter kön stor betydelse och det tycks svårt att inte göra det. Samtidigt antas att detaljerna i hur människor ”gör skillnad” mellan kvinnor och män inte är fasta utan varierar över tid och mellan och inom kulturer.

Könsförståelsen här är genusteoretisk och vidare en blandning av en situationell och en performativ modell. En situationell modell innebär enligt Magnusson (2003) att genus ses som en komponent i pågående sociala samspel som påverkas av förväntningar, könsspecifika kognitiva schema och tillfälliga situationsvariabler. Individen ses som ett homogent autonomt subjekt. Kön teoretiseras som en individuell kognitiv variabel. De performativa modellerna ser situationella och kulturella omständigheter som det material som kön skapas av. Kvinnlighet och manlighet ses som sociala processer och något som växer fram och blir till i dessa sociala processer. Den performativa modellen fokuserar på yttre processer. Här antas därför att en persons kunskap om människor både är ett resultat av information genom direkta möten med andra människor och genom påverkan av kollektiva stereotyper.

Stereotyper och könsstereotyper

Stereotyper kan bland annat studeras utifrån psykodynamiska, sociokulturella och kognitiva perspektiv (Araya, 2003). Fokus sätts här på de två senare. Det sociokulturella perspektivet fokuserar på hur antaganden och attityder mot andra sociala grupper utvecklas och upprätthålls. Enligt det perspektivet är stereotypisering och fördomar inlärda och upprätthålls genom socialiseringsprocesser och erfarenhet. Enligt det kognitiva perspektivet ses stereotyper som kognitiva strukturer som innehåller summan av en persons kunskap och antagande om andra. Inom perspektivet undersöks hur stereotyper utvecklas, påverkar informationsbearbetning samt perception och attityd gentemot medlemmar i stereotypiserade grupper. När människor talar om andra i stereotypa termer ses de uteslutande som gruppmedlemmar i någon annan grupp (Hinton, 2003). Stereotyper är generaliseringar och speglar inte individuella skillnader inom en kategori människor. Inom psykologin råder samstämmighet om att stereotyper generellt består av ett antal viktiga komponenter (Figur 1).

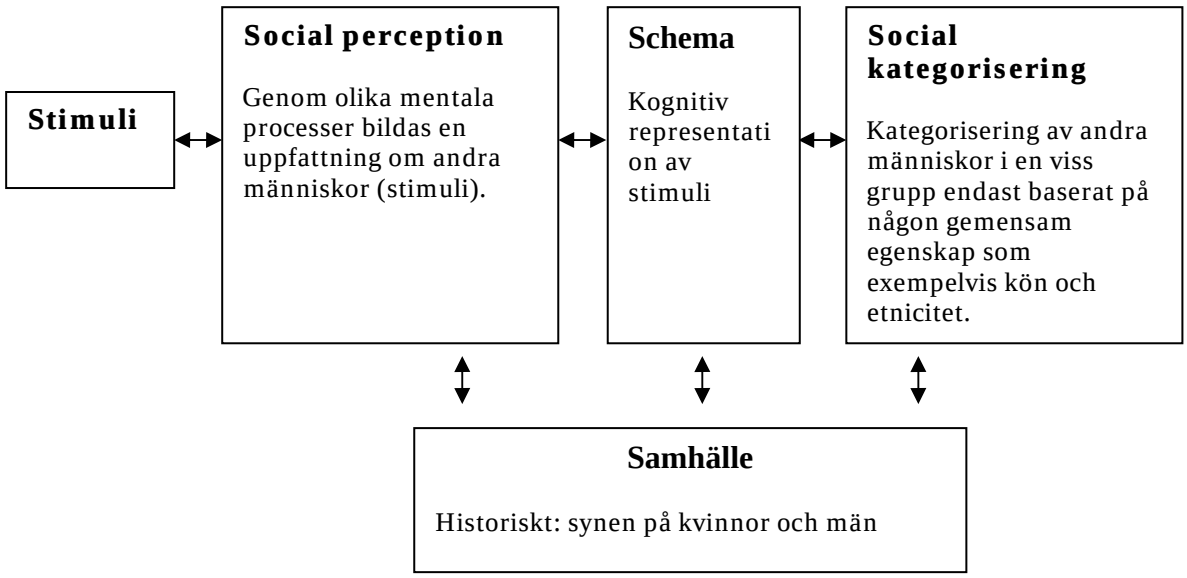

Figur 1. Teoretisk modell.

Social perception

Att möta en människa för första gången innebär att inte ha någon som helst kunskap om personens egenskaper, personlighet eller framtida beteende (Fiske & Taylor, 1991). Men efter bara ett kort ögonblick tillskrivs personen i en snabb omedveten process en rad attribut: det är en kvinna, hon ska på träning i ishallen och packar ner sina skridskor. Det antas att hon ska träna konståkning, att hon är konstnärlig och tycker om att klä sig i trikåer. I själva verket ska hon träna hockey och gillar att tackla in sina motståndare i sargen.

Människor lever i övertygelsen att den verklighet som de uppfattar är identisk med verkligheten, att människor *är* på ett visst sätt; det är ju så de uppfattas. Men människors hjärna består inte av en videokamera som fångar varje del av verkligheten som den verkligen är. I själva verket utgår människor både från verkligheten och från egna erfarenheter när de tolkar världen. En persons uppfattning om världen är ett samspel mellan vad som verkligen existerar därute, samt den kunskap/erfarenhet personen har i själva mötet med situationen, personen, begreppet eller föremålet ifråga.

Klassisk kognitiv teori menar att när hjärnan får information via stimulus, bearbetar den denna information och för upp den till ett medvetet plan varvid stimuli varseblivs (Bernstein, Clarke-Stewart, Penner, Roy & Wickens, 2000). Men kodad stimulus ska enligt det social-kognitiva synsättet inte behandlas som en opåverkad verklighet, utan som en inre representation av en yttre verklighet. Detta innebär att det finns en exakt värld därute, men att den bild människor uppfattar är inte en kopia av vad som verkligen existerar (Fiske & Taylor, 1991).

Schema

Det finns olika teorier om hur de sociala kategorierna representeras mentalt, det kan exempelvis beskrivas med begreppet kognitivt schema. Ett kognitivt schema definieras som en kognitiv struktur (Fiske et al., 1991). Schemat representerar kunskap om ett koncept eller en typ av stimuli samt attribut hos stimuli eller koncept och relationerna mellan attributen. De erfarenheter som en människa gör lagras inte i scheman som enskilda isolerade element utan organiseras i mönster som abstraheras från enskilda erfarenheter (Araï, 2001). Detta innebär att scheman inte omfattar information om specifika händelser, situationer eller föremål utan är strukturer som omfattar generella kunskaper. Kunskaperna i scheman består inte av definitioner av begrepp (studenter är de individer som är registrerade vid någon institution vid universitetet) utan de generella kunskaperna verkar vara probabilistiska, d.v.s. att de beskriver det som förekommer normalt eller typiskt (studenter är de individer som är formellt registrerade vid en skola, eller de som är närvarande vid föreläsningar utan att vara registrerade eller de som tillfälligt har hoppat av studierna).

Eftersom scheman innehåller generella kunskaper innebär det att de kan tillämpas på olika situationer. I var och en av situationerna antar variablerna olika värden. I schemat ”att ge present” som innehåller variablerna givare, mottagare och present, kan variablerna ges specifika värden (instantiation). Schemat kan exempelvis innehålla värdena; Jimmy, Sara, och en tröja. Genom att bara byta ut Jimmy mot Thure skapas en helt ny situation.

Ett *socialt* schema aktiveras när en människa får relevant information om en person som gör att denne kan sortera in personen i en viss kategori (Fiske et al., 1991). Anta att någon betraktar en person. Personen har vit klädsel, personen justerar också en droppanordning på någon som ligger i en säng och med största sannolikhet är en patient. Personen tar upp en journal och kastar ett öga på den. Om det är så att personen ifråga är en kvinna, vilket yrke tillskrivs hon? Och om personen är en man? Enligt Fiske et al. (1991) ges kvinnan sannolikt rollen som sjuksköterska och mannen rollen som läkare, trots att ”informationen” om dem är densamma.

Det finns teorier som menar att människor hellre använder mentala modeller än logiska resonemang (Hinton, 2003). En mental modell kan ses som ett schema över människor och saker och tänkande kan ses som en schematisk slutledning. Att använda ett schema spar tid och energi jämfört med att försöka komma fram till ett logiskt svar. Men att tänka logiskt eller statistiskt är något som människor kan lära sig. Tvåprocessmodellen innebär att människor både kan tänka systematiskt och heuristiskt. Varför människor ändå väljer att tänka heuristiskt beror på att hon letar efter snabba adekvata lösningar snarare än långsamma och exakta. Människor har inte tid eller lust att grubbla över varje nytt problem i vardagen, och därför är snabba beslut utan alltför stor ansträngning av stort pragmatiskt värde. Vissa menar att människor inte använder stereotyper för att de är energibesparande utan att det snarare är så att de används för att möjliggöra en effektiv fördelning av de kognitiva resurserna. Forskning har visat att effektiviteten med vilken en stereotyp bearbetas har en energisparande funktion som frigör kognitiva resurser så att de kan användas till andra uppgifter.

När ett schema väl utvecklats i minnet, har det en bred inverkan på personens perception (Stangor, 2000). Det påverkar uppmärksamheten, tolkningen och lagringen av social information samt bedömningar. Scheman gör att människor

ignorerar information som uppfattas som oviktigt för situationen och reducerar därmed komplexiteten i informationen så att en mer elaborativ process inte behövs. När det gäller lagringen av information ger scheman bättre minne för information som bekräftar stereotyperna eftersom den är lättare att anpassa till schemat. Schemat utgör en bas för bedömning av andra människor, och innehåller information som sträcker sig bortom den information som verkligen existerar. Scheman påverkar de logiska slutsatser en person kan dra utifrån vissa förutsättningar. När en person är osäker så gissar denne till stor del i enighet med den stereotypa uppfattningen. Scheman styr också beteende, detta genom att aktivera rätt beteende (script) för rätt tillfälle eller situation. Scheman ger mening till information och ger en styrd men effektiv informationsprocessning.

Människor tolkar andra personer efter den kategori de delat in dem i, vilket ofta leder till felaktiga bedömningar (Brehm et al., 1999). Detta får konsekvensen att information kan förbises, glömmas eller feltolkas när den inte stämmer med de scheman som personen har applicerat.

Social kategorisering

Vid varseblivningen av människor sorterar observatören rutinmässigt in människor i kategorier (Brehm, Kassin, & Fein, 1999; Hinton, 2003). Många modeller över social perception som exempelvis Brewers, Fiske & Neubergs och Tajfels, vilka refereras till av Wyer (1998), har uppmärksammat vad som framkallar stereotyper. Centralt i dessa modeller är kategoriseringsprocessen. Social kategorisering skapar basen för stereotyper och fördomar (Stangor, 2000). Det är osannolikt att människor kan klara av livet i vardagen utan kategorisering, den uppkommer väldigt lätt, frekvent och ibland omedvetet.

Enligt Fiske och Neubergs kontinuummodell om intrycksbildning gör människor en första kategorisering utifrån den allra första information som finns om en människa, vilken refereras till av Hinton (2003). Enligt Hinton (2003) hävdar Fiske och Neuberg att intryck befinner sig på ett kontinuum som löper från automatiska initiala kategoriseringar till genomtänkt styckevis integrerad information, beroende på hur mycket tid och uppmärksamhet som ägnas informationen och hur lätt det är att passa in personen i en viss kategori. Undersökningar har visat att hur mycket uppmärksamhet som ägnas information kan inverka på bedömningen på så vis att bedömningen görs på ett mer eller mindre kategoriserande eller individualiserande sätt (Hinton, 2003).

Forskning har också visat att människor utgår från egenskaper som är tydligt framträdande direkt när en person observerar en annan människa (Stangor, 2000). Exempelvis hur fysiskt attraktiv en person är, kön, etnicitet och ålder. Människor kategoriserar andra personer efter kön fortare än efter andra viktiga sociala kategorier som exempelvis ras (Ferree, Lorber & Hess, 1999). Kön är en av de mest grundläggande utgångspunkterna för bedömning av en människa och en universell dimension för att kategorisera in människor i grupper (Fiske et al., 1991).

Könsstereotyper är, precis som andra stereotyper, mest inflytelserika vid första intrycket av en person, eller när en person tänker på främlingar eller någon kategori av människor (Bless, Fiedler & Strack, 2004). När människor lär känna varandra och får mer kunskap om varandra, exempelvis kunskap om beteende och personlighet, blir den informationen mer viktig än könsaspekten.

Det är sociala motiv som är anledningen till att människor kategoriserar (Gilbert, Fiske & Lindzey, 1998). Det mest centrala behovet antas vara känslan av samhörighet med en grupp (belonging). Andra motiv är att kunna lita på andra människor i en grupp (trusting), att öka sin självkänsla (enhancing), att världen blir begriplig (understanding) och att kunna förutsäga andras reaktioner på det egna beteendet (controlling).

Frerree et al. (1999) menar att kategoriseringen efter kön är en automatisk process med tanke på att det sker med en så hög hastighet. För att illustrera kategoriseringsprocessen; försök att *titta* på men inte *läsa* orden i slutet av denna mening, alltså, uppfatta dess form utan att tänka på vad ordet betyder som ord: KVINNA. Att titta på men inte förstå ordets mening är omöjligt för läskunniga, alltså för vilka läsning har blivit en automatisk kognitiv process. På liknande sätt kategoriserar människor efter kön, det uppkommer vare sig människor vill det eller inte och delvis omedvetet. Så, hur jämlik en person än är kan han eller hon inte vara ”könsblind”.

Det är kategoriseringen som bestämmer vilka stereotyper, attityder och förväntningar som aktiveras och som slutligen influerar bedömningar och beteende (Wyer, 1998).

Samhälle

Enligt Brannon (2004) var det genom industrialismen som män och kvinnor fick olika levnadsförhållanden och hon menar också att dagens stereotyper reflekterar de ideal som fanns under 1800-talet. Kvinnan bedömdes under 1800-talet enligt fyra kardinaldygder; fromhet, renhet, undergivenhet och huslighet (Tabell 1).

Män ansågs däremot inte vara religiösa och dygdiga av naturen som kvinnorna utan sågs på många sätt som deras motsatser. Kvinnliga och manliga intressen och aktiviteter polariserades. Det var också 1800-talets ideal som låg till grund för uppdelningen av manligheten i de fyra faktorerna som visas i Tabell 1. Förbudet mot att vara en vekling och att förkasta det feminina är starka komponenter i den moderna maskuliniteten.

Tabell 1. Stereotypers huvuddrag (Brannon, 2004).

Kvinnor	**Män**
Fromhet: Sanna kvinnor var naturligt religiösa **Renhet**: Sanna kvinnor var sexuellt ointresserade **Undergivenhet**: Sanna kvinnor var svaga, beroende och blyga **Huslighet**: Sanna kvinnors plats var i hemmet	**Undvik fjollighet**: Feminina karaktäristika är stigmatiserande **Var en vinnare**: Män behöver framgång och status **Var stark**: Män ska ha hårdhet, vara självsäkra och ha självförtroende **Låt dom få se på fan**: Män ska ha en aura av aggression, utmaning och våld

Samhället har nu förändrats i avseendet att även kvinnor förvärvsarbetar i stor omfattning (Ohlsson, 2002). Kvinnor som grupp har lägre löner i nio av de tio vanligaste yrkesgrupperna och det är färre kvinnliga chefer i nästan alla sektorer. Dessutom gör kvinnor mer hemarbete och är föräldralediga i betydligt större utsträckning än män. Män och kvinnor ser olika på hur deras möjligheter på arbetsmarknaden påverkas av att ha barn. Kvinnor anser till största del att deras

möjligheter påverkas negativt. De flesta män anser att det varken påverkar dem positivt eller negativt.

Tidigare forskning

Eliasson & Carlsson (1989) skriver att många av de feminina egenskaperna utmärks av en önskan till gemenskap med andra, medan många av de maskulina egenskaperna ger uttryck för en lust till verksamhet, som är mer oberoende av det sociala samanhanget. Granér (1994) menar att egenskaper som: gränssättande, resultatinriktad, logisk, oberoende, konkurrensinriktad, behärskad, utforskande, kraftfull, självhävdande och djärv är ”manliga” egenskaper. Egenskaperna gränsöverskridande, relationsinriktad, intuitiv, beroende, inriktad på samarbete, känslosam, omhändertagande, mjuk, förstående och försiktig, beskrivs som ”kvinnliga” egenskaper.

Forskning visar att communality (inriktad på gemenskap) och agency[2] (inriktad på att prestera) är två huvuddrag när det gäller könsstereotyper (Conway & Vartanian, 2000; Stangor, 2000). Communality är ett centralt drag i den kvinnliga stereotypen och innebär en emotionell, interpersonell orientering. Agency som är ett centralt drag i den manliga stereotypen och innebär en bestämd, självsäker, instrumentell orientering. Communality och agency kan mätas med testen Bem Sex-Role Inventory test (BSRI) och Personal Attributes Questionnaire (PAQ). (För en beskrivning av BSRI, se Bilaga 1. För en historisk genomgång av hur skillnader mellan kvinnor och män har studerats se Hoffman (2001)). Eftersom de maskulina och feminina egenskaperna i BSRI fastställdes av Bem på 70-talet antogs här att de representerar de traditionellt maskulina och feminina egenskaperna som i sin tur ger upphov till traditionella stereotyper. Ett liknande antagande gjordes av Ahlberg & Papagianni (2002).

Begreppen maskulin och feminin har ifrågasatts på många grunder, vissa menar att de bland annat innebär en förstärkning av association mellan kön och beteende (Lott, 1981, Vonk & Ashmore, 1993) och andra att de stärker könsstereotyperna (Betsz, 1993 (refererad i Archer, Erixon & Norlander, 2000)). Spence & Helmreich (1981) som refereras av Archer et al. (2000) har föreslagit att begreppet instrumentalitet ska användas istället för maskulinitet, för att beskriva egenskaper som självkänsla och kompetens och att begreppet expressivitet ska användas istället för femininitet för att beskriva egenskaper som sensivitet och orientering mot interpersonella relationer. Även Bem (1974) hänvisar till denna inställning.

Det finns en överrensstämmelse mellan innehållet i könsstereotyper olika kulturer emellan. I en studie där 25 olika länder med väsentligt skild geografi, ekonomi och kultur ingick, fann forskarna samstämmighet mellan skillnader i perception av kvinnor och män (Ferree et al., 1999). Män karaktäriserades som mer aktiva och starka medan kvinnor sågs som mer passiva och svaga. Vidare ansågs männen vara dominanta, autonoma, exhibitionistiska, aggressiva och uthålliga samt mycket inriktade på att prestera. Kvinnor ansågs vara mer inhiberande, vårdande, inriktade på gemenskap och relationer med andra. Forskning visar att det finns föreställningar hos amerikanska studenter att kvinnor och män skiljer sig åt psykologiskt på många

[2] Det är svårt att hitta någon lämplig översättning till begreppen communality och agency, därför används de engelska uttrycken.

sätt (Hyde, 2004). Trots att dessa könsstereotyper finns kvar i det moderna amerikanska samhället finns också bevis på att attityden angående könsroller har förändrats avsevärt de senaste 30 åren. De har blivit betydligt liberalare. Dessa fakta är motsägelsefulla, men Hyde (2004) menar att de båda kan gälla samtidigt. Människor vill att jämställdhet och rättvisa ska gälla, samtidigt som könsstereotyper fortsätter att vara starka. Detta exemplifieras i boken "Half the human experience" med *"Sarah is a woman so she is gentle and emotional, and she has every right to run for president*" (Hyde, 2004, sid. 83).

Vidare skriver Hyde (2004) att de kvinnliga och manliga stereotyperna snarare ses som överlappande än separata. Ingen anser nu för tiden att män är starka och kvinnor är svaga, utan de tror att det är sannolikare att män är starkare än kvinnor.

> *"To get this idea, Deaux has research participants estimate probabilities that a fictitious character will have a certain characteristic. For example if participants are given only the gender cue (the person is a man, or the person is a woman), they estimate the probability that a man is strong as 0,66 and that a woman is strong as 0,44* (Deux & Lewis, 1983 refererad i Hyde, 2004, sid. 84.)

Istället för att se på de feminina och maskulina egenskaperna som varandras motsatser finns det idag en strävan att se dessa som två förenliga uppsättningar egenskaper, vilket fått representeras av begreppen androgyn och androgynitet (Eliasson & Carlsson, 1989).

Forskare menar vidare att vad som anses som "maskulint" och "feminint" har ändrats sen Bem (1974) valde ut egenskaperna som utgör BSRI (Hoffman & Borders, 2001). Resultat från två studier visar att endast två av de 60 orden i testet upplevdes som maskulina eller feminina av 75 % av respondenterna (Hoffman & Borders, 2001). Dessa två ord var "maskulin" och "feminin".

En metaanalys har genomförts där en forskare jämförde hur mäns och kvinnors skattning av sig själva i feminina och maskulina termer förändrats över tiden (Twenge, 1997). Genom att jämföra resultat från BSRI och PAQ från olika tidpunkter framkom att kvinnorna i större grad börjat tillskriva sig traditionellt manliga egenskaper, dock beskriver männen sig inte i större utsträckning i feminina termer. I en annan undersökning framkom att respondenterna hade en konsekvent tro på att kvinnor mer och mer uppvisar personlighetsdrag som typiskt associeras med män (Diekman & Eagly, 2000). Deras resultat visade också att mäns roll inte förändrats så mycket. En annan studie visade på förändringar i stereotypen för kvinnor men inte i stereotypen för män (Brannon, 2004). Kvinnor sågs som innehavare av både de egenskaper som associeras med deras traditionella könsroller så väl som egenskaper som behövs för att prestera inom icketraditionella yrken. Några forskare menar att det finns en process som dämpar användningen av könsstereotyper (Brannon, 2004). De menar att människor inte tänker stereotypt om sig själva i samma utsträckning som de tänker stereotypt om andra. Människor har stereotypiska uppfattningar om kvinnor och män men de kan göra undantag för sig själva från stereotypen, vilket kan leda till att de tillåter sig ett mer varierande beteende än vad stereotypen skulle tillåta.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka innehållet i journalisters stereotyper om kvinnor och män samt huruvida innehållet i journalisternas stereotyper om kvinnor och man skiljer sig mellan manliga och kvinnliga journalister.

De specifika frågeställningarna är:

- Har journalister traditionella stereotyper om kvinnor och män?
- Skiljer sig innehållet i manliga respektive kvinnliga journalisters stereotyper om kvinnor och män?

METOD

Försökspersoner

Försökspersonerna utgjordes av alla journalister som vid tidpunkten för studien arbetade på Västerbottens-Kurirens redaktion. Chefredaktören exkluderades dock från studien. Totalt kontaktades 68 personer varav 26 var kvinnor och 48 var män. Svarsfrekvensen var 31 %.

Material

Materialet består av en enkät som är en modifierad version av Bem Sex-Role Inventory (Bilaga 3och 4). Enkäten består av tre delar. I den första presenteras en kort information om en fiktiv person. Hälften av enkäterna innehåller information om en fiktiv kvinna och hälften om en fiktiv man. I del två får försökspersonerna information om hur de ska fylla i den tredje delen av enkäten. Del tre består av skalor (0 till 5) där försökspersonerna ska skatta hur sannolikt det är att den fiktiva personen har de egenskaper som presenteras. Egenskaperna i del tre är hämtade från BSRI (se Bilaga 1) vilket innebär att den innehåller 60 egenskaper, varav 20 anses vara maskulina, 20 feminina och 20 neutrala.

Procedur

Försökspersonerna fick var sitt kuvert innehållande kort information om undersökningen (Bilaga 2). I introduktionsbrevet (Bilaga 2) ombads deltagarna att skriva ner eventuella kommentarer eller synpunkter på baksidan av enkäten. Vid genomgång av enkäterna noterades att 13 personer lämnat kommentarer. Det var alltså mer än hälften av de som hade besvarat enkäten som lämnade kommentarer. Försökspersonerna fick vidare en enkät (Bilaga 3 och 4) och ett frankerat kuvert via sin redaktion. Till de försökspersoner som arbetade som journalister utanför redaktionen i Umeå skickades kuverten till deras hemadresser. Försökspersonerna fyllde i enkäten med hjälp av instruktionerna i densamma. Hälften av försökspersonerna, 13 kvinnor och 22 män, fick fylla i en enkät där informationen handlade om en fiktiv man (Grupp 1). Den andra hälften som också innehöll 13 kvinnor och 22 män, fick fylla i enkäter där informationen handlade om en fiktiv kvinna (Grupp 2).

I första skedet var det bara 12 försökspersoner som skickade tillbaka enkäten och det underlaget var inte tillräckligt för att kunna dra några slutsatser. Därför kontaktades och informerades chefredaktören om detta, varefter han påminde försökspersonerna om att fylla i enkäten. Därefter blev svarsfrekvensen enligt det nedan beskrivna.

I grupp 1 var det 12 personer som skickade tillbaka enkäten och alla hade fyllt i den. I grupp 2 var det 14 personer som skickade tillbaka enkäten. Av dessa var det 2 personer som inte fyllt i enkäten (men ändå skickat tillbaka dem med kommentarer). En försöksperson i Grupp 1 hade skattat sannolikheten som 3 på alla egenskaper förutom tävlingsinriktad som skattats till 4, och en försöksperson i Grupp 2 hade skattat sannolikheten som 5 på alla egenskaper. Dessa personer anses inte ha besvarat enkäten enligt instruktionerna och de har därför exkluderats från det statistiska underlaget vid beräkningarna.

Med hänsyn till ovanstående fick Grupp 1 totalt fick 11 svar och könsfördelningen

inom gruppen var 6 män och 5 kvinnor. I Grupp 2 erhölls också 11 svar och könsfördelningen hos de som svarat var 5 män och 6 kvinnor.

Databehandling

De statistiska analyserna av försökspersonernas skattning av egenskaper gjordes i dataprogrammet SPSS for Windows 11.0. Det ickeparametriska Mann-Whitney U testet användes eftersom data är på ordinalskalenivå (rangordning) och det fanns två oberoende grupper.

En innehållsanalys genomfördes av nedskrivna kommentarer och synpunkter. De delades in i fyra grupper: ”kreativa”, ”fördomsfria”, ”kritiserande, analyserande och informationskrävande” samt ”övriga”.

RESULTAT

Försökspersonerna gavs information om en av två fiktiva personer (Håkan eller Anna). De bedömde därefter hur sannolikt det var att den fiktiva personen hade olika egenskaper.

Skillnader i skattning beroende på om försökspersonerna hade erhållit information om Håkan eller Anna

Enligt Tabell 2 tillskrevs Anna i jämförelse med Håkan fler egenskaper av försökspersonerna.

Tabell 2. Skillnader i skattningen av egenskaper beroende på om försökspersonen har fått information Håkan eller Anna.

	Informationen handlade om Håkan		**Informationen handlade om Anna**				
	n	Rangordning	n	Rangordning	U		M/F/N
Försvarar sin övertygelse	11	8,77	11	14,23	*	30,5	M
Bestämd	11	6,73	11	16,27**		8	M
Stark personlighet	11	8,23	11	14,77*		24,5	M
Kraftfull	11	8,64	11	14,36	*	29	M
Manlig	11	16,00**	11	7,00		11	M
Lojal	11	8,59	11	14,41*		28	K
Kvinnlig	11	6,55	11	16,45**		6	K
Känslig för andras behov	11	7,45	11	15,55	**	16	K
Förstående	11	7,59	11	15,41**		17,5	K
Medlidsam	10	7,40	11	14,27	**	19	K
Talar mjukt	10	8,15	11	13,59	*	26,5	K
Barnslig	10	14,05*	11	8,23		24,5	K
Samvetsgrann	11	7,64	11	15,36**		18	N
Teatralisk	11	7,64	11	15,36	**	18	N
Oberäknelig	11	8,27	11	14,73	*	25	N
Uppriktig	11	7,64	11	15,36**		18	N
Taktful	9	6,94	11	13,41 l**		17,5	N
Konventionell	9	14,00*	11	7,64		18	N

*=p<.05
**=p<.01

M = Maskulin egenskap
F = Femininegenskap
N = Neutral egenskap

Signifikanta skillnader mellan hur Anna och Håkan uppfattades vid bedömningen av maskulina egenskaper fanns för *försvarar sin övertygelse, bestämd, stark personlighet, kraftfull och manlig*. Försökspersonerna uppfattade Anna i högre grad som att hon försvarar sin övertygelse, är bestämd, har stark personlighet och är kraftfull jämfört med hur Håkan uppfattades. Håkan uppfattades i högre grad än Anna som manlig.

Signifikanta skillnader mellan hur Anna och Håkan uppfattades vid bedömningen av feminina egenskaper erhölls för *lojal, kvinnlig, känslig för andras behov, förstående, medlidsam, talar mjukt* och *barnslig*. Försökspersonerna uppfattade Anna i högre

grad än Håkan som lojal, kvinnlig, känslig för andras behov, förstående, medlidsam och talar mjukt. Försökspersonerna uppfattade Håkan i högre grad än Anna som barnslig.

Anna tillskrevs också vissa neutrala egenskaper i sigifikant högre grad än Håkan. Dessa var *samvetsgrann*, *teatralisk*, *oberäknelig*, *uppriktig* och *taktfull*. Håkan tillskrevs den neutrala egenskapen *konventionell* i högre grad än Anna.

Skillnader i skattning beroende på försökspersonernas kön

Skillnader mellan kvinnor och män som hade erhållit information om Håkan

Kvinnorna uppfattade det som att Håkan mer sannolikt innehade traditionellt manliga egenskaper, medan männen uppfattade Håkan som mer feminin än vad kvinnorna gjorde.

Tabell 3. Skillnader i skattningen av Håkans egenskaper beroende på försökspersonens kön.

Håkan	**Män**		**Kvinnor**			
	N	Rangordning	n	Rangordning	U	M/F/N
Atletisk	6	4,17	5	8,20*	4	M
Barnkär	6	7,00*	4	3,25	3	F

*=p<.05
**=p<.01

M = Maskulin egenskap
F = Femininegenskap
N = Neutral egenskap

Signifikanta skillnader mellan kvinnliga och manliga försökspersoner som tänkte på Håkan erhölls för den maskulina egenskapen *atletisk*. När försökspersonerna tänkte på Håkan uppfattade kvinnorna honom i högre grad än männen som atletisk.

En signifikant skillnad mellan kvinnliga och manliga försökspersoner som tänkte på Håkan vid bedömningen av feminina egenskaper erhölls för *barnkär*. När kvinnorna och männen tänkte på Håkan uppfattade männen honom i högre grad som barnkär.

Skillnader mellan kvinnor och män som hade erhållit information om Anna

Generellt uppfattade männen Anna som mer maskulin i förhållande till vad kvinnorna gjorde (Tabell 4).

Signifikanta skillnader mellan kvinnliga och manliga försökspersoner som tänkte på Anna vid bedömningen av maskulina egenskaper erhölls för egenskaperna *försvarar sin övertygelse*, *bestämd*, *villig att ta risker*, *dominant*, *individualistisk* och *ambitiös*. När kvinnorna och männen tänkte på Anna uppfattade männen henne i högre grad som en person som försvarar sin övertygelse, är bestämd, villig att ta risker, dominant, individualist och ambitiös.

Signifikanta skillnader mellan kvinnliga och manliga försökspersoner som tänkte på Anna vid bedömningen av feminina egenskaper erhölls för *eftergiven* och *blyg*.

Kvinnorna uppfattade Anna i högre grad än männen som eftergiven och blyg.

Männen tillskrev även Anna den neutrala egenskapen *hemlighetsfull* i högre grad än kvinnorna, medan kvinnorna i större omfattning uppfattade att Anna har den neutrala egenskapen *trevlig*. Dessa skillnader var också signifikanta.

Tabell 4. Skillnader i skattningen av Annas egenskaper beroende på försökspersonens kön.

Anna	**Män**		**Kvinnor**			
	n	Rangordning	n	Rangordning	U	M/F/N
Försvarar sin övertygelse	5	8,00*	6	4,33	5	M
Bestämd	5	8,00*	6	4,33	5	M
Villig att ta risker	5	8,80**	6	3,67	1	M
Dominant	5	8,40 t*	6	4,00	3	M
Individualistisk	5	9,00**	6	3,50	0,0	M
Ambitiös	5	8,20*	6	4,17	4	M
Eftergiven	5	3,10	6	8,42**	0,5	F
Blyg	5	3,70	6	7,92*	3,5	F
Hemlighetsfull	5	8,20*	6	4,17	4	N
Trevlig	5	4,00	6	7,67*	5	N

*=p<.05
**=p<.01

M= Maskulin egenskap
F= Feminin egenskap
N= Neutral egenskap

Försökspersonernas kommentarer och synpunkter

Efter innehållsanalys av kommentarerna kunde det sammanfattningsvis konstateras att enkätundersökningen fick en hel del kritik av försökspersonerna i gruppen ”Kritiserande, analyserande och informationskrävande”. De kritiserade både själva enkäten och det medföljande introduktionsbrevet. Å andra sidan tog personerna i gruppen ”Kreativa” uppgiften på stort allvar och gjorde mer än vad som krävdes av dem som deltagare i undersökningen, i och med att de skrev en kort beskrivning av den fiktiva personen. Den ”Fördomsfria” gruppens kommentarer gav en bild av problemet med stereotypiseringen som en omedveten, och i många fall även förnekad process, hos individer. Angående gruppen ”Övriga” är det svårt att veta hur de upplevde enkäten.

Kritiserande, analyserande och informationskrävande

”Ursäkta, men den här enkäten sög hårt.”

”Allvarligt talat – om ni vill ser på attityder till en fiktiv person kan ni inte motivera den svaranden att svara på så många frågor utan ett uns av underlag. De svarande blir för omotiverad för att svara ärligt. Metodfel.”

”Hej. Enkäten känns konstig & fördomsfull. Utifrån så lite & generella fakta är det omöjligt att ha någon bestämd uppfattning om personen. Dessutom saknas info om hur enkäten ska användas – vilket lämnar oss som svarar i sticket.”

”ENKÄTSVAR:
Vad håller ni på med?
VM i förutfattade meningar?
Det är naturligtvis inte möjligt att göra någon som helst bedömning av ”Anna””

”Tips! Ägna tid åt att göra en bättre enkät!”

”Jag föreställer mig inte hur hon är. Jag läser på ämnet.”

”Tyvärr alltför korkad fråga för att svara på!”

”Eftersom jag inte fått information om syftet med enkäten, vad det är ni egentligen vill undersöka med exemplet Håkan, väljer jag att inte sätta några kryss i rutorna. Jag förstår inte vad mitt kryssande skulle kunna visa – och i vilket sammanhang. Mer information behövs för att få folk att svara på en enkät! Det ni skrivit på den lilla lappen räcker inte.”

Kreativa

”En alert kvinna, kvick och rask. Humoristisk och har lätt till skratt, förmodligen samhällsintresserad, kanske fackligt aktiv, eller med i styrelsen för någon förening. Hon tror på sig själv och drar sig inte för att säga vad hon tycker, även i frågor där hon inte är insatt. Hon kommer förmodligen att stressa på intervjun och vädjar om att slippa bli fotograferad.”

”Han är lite nervös inför mötet, så jag börjar som vanligt med att småprata lite. Vi kommer så långt att vi börjar snacka träning, vilket vi har gemensamt. Håkan är lugn, förutsägbar, lite tråkig, Ingen person jag skulle få ut mkt av att umgås med. Hans rum är välstädat. Han har ljusblå skjorta o. jeans. Och ett foto av familjen på skrivbordet. Intill dörren hänger en vindjacka, han har cyklat till jobbet, Håkan svarar på mina frågor kort, sakligt. Jag tycker lite synd om honom när jag går. Tror inte han förstår hur kontroversiellt ämnet är, och att han riskerar hängas ut.”

”Stabil, lätt att intervjua, en familje – och hemmaperson. Mindre intresserad av världspolitik. Har lätt att ta ställning i vardagliga ting, men bryr sig endast marginellt om världen utanför umgängeskretsen.”

Fördomsfria

”Ledsen men den här enkäten kan jag inte besvara. Jag gör mig aldrig någon ’bild’ på förhand av personer jag ska intervjua.”

”Jag såg en man som ”vem som helst”. Det enda jag tänkte på var att han sannolikt är ovan vid att bli intervjuad och därför gäller det för mig att mjukstarta med några lättsamma frågor.
Eftersom han (frivilligt) spelar innebandy är han sannolikt en tävlingsmänniska. I övrigt har jag inte en aning om vilka egenskaper han har. Jag har träffat åtskilliga som stämmer in ungefär på beskrivningen, men ingen har varit den andre lik när jag lärt känna personen närmre.”

”Se baksidan:
Jag brukar inte ha några förutfattade meningar om dem jag ska intervjua.”

Övriga

”Mycket märklig enkät!?”

DISKUSSION

Syftet med uppsatsen var att undersöka innehållet i journalisters stereotyper om kvinnor och män. Vad gäller den första och grundläggande forskningsfrågan kan det konstateras att det finns en skillnad i försökspersonernas skattningar av kvinnan Anna och mannen Håkan. Försökspersonerna tänker därmed stereotypt. Vid en analys av själva innehållet i Annas och Håkans stereotyper går det inte att utläsa traditionellt stereotypa uppfattningar. Kvinnor tycks tänka mer traditionellt stereotypt än vad männen gör. Män tänker på kvinnor enligt den traditionella stereotypen för män och de tänker på män enligt den stereotypen för kvinnor. Det är alltså kvinnor som i högre grad än män håller fast vid de traditionella stereotyperna.

Det som framkommit är att den stereotypa uppfattningen om kvinnan är att hon uppfattas som androgyn. Kvinnan har tillskrivits en stor del av de maskulina egenskaperna samtidigt som hon även har tillskrivits en stor del av de feminina egenskaperna. Vad innebär då dessa stereotypa förväntningar på kvinnor? Det kan diskuteras huruvida den kvinnliga stereotypen är till fördel eller till nackdel för kvinnan. Kvinnan ska enligt denna vara bestämd, kraftfull och samtidigt ska hon vara medlidsam, känslig för andras behov och förstående. Kvinnan uppfattas i högre grad än mannen som både traditionellt maskulin och traditionellt feminin, d.v.s. androgyn. Mannen i sin tur uppfattades vara manlig, barnslig och konventionell och i högre grad än kvinnan. Det krävs mycket av kvinnan för att leva upp till den kvinnliga stereotypen medan den manliga stereotypen inte kräver lika mycket av mannen. Är det här ett nytt systerduktigkomplex? Det kan också vara svårt för en person att både vara blyg (feminint) och ha ledaregenskaper (maskulint) eller både vara barnslig (feminint) och självständig (maskulint) när det ena i varierande mån utesluter det andra.

Mycket har ändrats i samhället sen 70-talet, och det tycks som att stereotyperna har ändrats i takt med detta. När kvinnor tagit sig in på vissa traditionellt manliga områden kan det ha tvingat fram en ny inställning till deras kompetens och egenskaper eftersom de klarat av att göra samma jobb som männen. Samtidigt är det de enskilda kvinnorna, individerna, som genom egna ansträngningar lyckats ta sig in på männens domäner. Sannolikt har detta varit möjligt genom att deras uppfattning om sig själva som kvinnor och deras syn på andra kvinnor förändrats och de har börjat uppleva sig själva och andra kvinnor som mer jämbördiga männen.

Försökspersonerna som tänkte på Håkan beskrev honom med färre egenskaper än de som tänkte på Anna. Håkan uppfattades därför inte som stereotyp i lika stor utsträckning som Anna. Den stereotypa bilden av mannen, om det går att tala om en sådan, är en slags icke-personlighet, han tillskrivs få utmärkande personlighetsdrag. Han har i liten utsträckning en liten del traditionellt kvinnliga egenskaper samtidigt som han har en liten del traditionellt manliga egenskaper. Det är därför svårt att veta huruvida han uppfattades könsstereotypt eller inte. Begreppet manlig verkar ha haft ett annat innehåll för försökspersonerna än egenskaperna som anses som manliga egenskaper enligt BSRI, eftersom Håkan tillskrivits egenskapen manlig, men inte så många andra manliga egenskaper. Endera har det inte funnits egenskaper i enkäten som försökspersonerna associerat med män eller så uppfattade de inte att män sammankopplas med så många egenskaper jämfört med kvinnor. Det kanske till och med är så att den stereotypa mannen karaktäriseras av att förutom manlig *inte* sammankopplas med psykologiska egenskaper.

Vad kan då dessa stereotypa förväntningar på männen innebära? Hur påverkas till exempel mannen av den nya manlighetens icke-stereotyp? Att män inte associeras med så många psykologiska egenskaper kan innebära att män får friare att uttrycka sig, och sin personlighet, men det kan även vara problematiskt. Att bara försöka vara ”manlig” utan att egentligen veta vad det innebär, vilka egenskaper som förväntas, måste vara ytterst svårt. Varje individ måste då i varje enskilt fall definiera manlighet och det öppnar för förekomsten av skillnader mellan olika individers definitioner. Manlighet blir ett oklart begrepp. Eftersom allt fler egenskaper som är traditionellt maskulina införlivas i stereotypen för kvinna medför det att det finns färre egenskaper att använda för att representera den stereotypa bilden av manlighet, eftersom manlighet utgått just från en särskiljning från det kvinnliga. En fråga som kan ställas är hur en manlig förebild egentligen ser ut i dagens samhälle?

Kvinnornas inträde på de manliga domänerna har inneburit omställningar och förändringar även för männen. Hur hanterar mannen det faktum att kvinnorna kommer in på en manligt dominerad arbetsplats och i de flesta fall gör ett minst lika bra jobb? Kanske har detta lett till att människor börjat ifrågasätta inte bara de "mjuka" och "passiva" egenskaperna hos kvinnorna utan även de "starka" och "dominanta" hos sig själva. Samma resonemang kan också föras om kvinnorna.

Kanske beror detta på att de maskulina och feminina egenskaperna värderas olika i samhället. De maskulina egenskaperna har traditionellt låtits representera framgång, styrka, ledargestalter, medan feminina egenskaper inneburit det svaga, känslosamma, blyga och eftergivna. De traditionellt manliga egenskaperna underlättar för en person att lyckas i arbetslivet. En man som har feminina egenskaper kan därför anses ha ett sämre utgångsläge för att lyckas i samhället. Av samma skäl kan kvinnor sträva efter att *anta* maskulina egenskaper.

Den uppfattning som fanns om kvinnor och män under industrialiseringen har förändrats långsamt. Resultaten visar att kvinnor och män inte längre uppfattas traditionellt stereotypt liksom annan forskning på området (Twenge, 1997; Diekman & Eagly, 2000; Brannon, 2004). Kanske kan dessa resultat representera tidsandan. Kanske är tankar och åsikter om manlighet och kvinnlighet på väg mot det håll som likhetsfeministerna hoppats på, nämligen att begreppen manligt och kvinnligt inte bara inkräktar på varandras territorium, utan att gränserna dem emellan faktiskt kan komma att suddas ut så småningom. Kanske kan begreppen expressivitet och instrumentalitet ersätta kategorierna feminin och maskulin, och därigenom bidra till att egenskaperna mer kopplas till person och inte kön. Men det finns ändå en motsättning i hur hjärnan behandlar information, och visionen att ”gränsen mellan män och kvinnor kommer att suddas ut” i feministiska termer. När information klassificerats i hjärnan innebär detta att den grupperats med hänsyn till vissa gemensamma kännetecken. För att kunna klassificera måste människan kunna skilja på stimuli, sätta gränser, uppfatta olikheter och kunna hålla isär. Detta kan liknas med att ett ord t.ex. bara kan ha vissa bestämda betydelser och om dessa suddas ut så blir språket obegripligt. Med hänsyn till det antas att det finns en strävan efter att upprätthålla kategorier för att omvärlden ska fortsätta vara någorlunda begriplig. Rent kroppsligt skiljer sig män och kvinnor åt, det är svårt att sudda ut, och män och kvinnor kommer därför att klassificeras som två olika grupper. Innehållet i schemat för kvinnor och män, går däremot att förändra. Frågan är då om innehållet i schemat för kvinnor och för män någonsin kommer att bli exakt detsamma? Och om det är önskvärt.

I denna studie hade försökspersonens kön inverkan på innehållet i stereotypen. Det framkom att det var kvinnor som i hög grad tillskrev Anna de könsstereotypa egenskaperna medan männen istället attribuerade henne egenskaper som tillhör den traditionellt manliga stereotypen. Det är alltså kvinnor som i högre utsträckning uppfattar Anna och Håkan som traditionellt stereotypa. Är det i själva verket kvinnorna själva som uppehåller den traditionella könsstereotypen, och männen som vågar utmana den? Detta är anmärkningsvärt idag när många kallar sig feminister och vill motarbeta den traditionella stereotypen av kvinnan. Men kanske kan även detta kopplas till samhället och det faktum att det fortfarande är kvinnorna som har huvudansvaret för det omvårdande i samhället, som t.ex. att ta hand om barnen, de sjuka och de gamla. De kanske därför ser att skillnader mellan kvinnor och män fortfarande existerar och att de kanske ser skillnaderna tydligare än vad männen gör. Eller så vill de bibehålla skillnaderna.

Vad gäller kommentarerna är det anmärkningsvärt att det var många som tog sig tid att skriva ned kommentarer och synpunkter om enkäten. Två personer kommenterade till och med enkäten utan att besvara den. Gruppen ”Kreativa” verkar ha haft lätt för att föreställa sig den fiktiva personen. Även om enkäten var utformad som en övning i att föreställa sig en fiktiv person var situationen beskriven som en person som försökspersonen snart skulle intervjua. De ”Fördomsfria” kan ha reagerat på detta i enkätens utformning, och tagit det som en antydan om att undersökningen skulle mäta om de hade implicita stereotyper när de gör intervjuer. Av den anledningen kan de genom kommentarerna ha försökt förklara att de inte har förutfattade meningar eller fördomar om människor. Även personerna i gruppen ”Kritiserande, analyserande och informationskrävande” kan ha uppfattat det som om enkäten skulle mäta deras fördomar enligt resonemanget ovan och de blev mer upprörda. Kommentarerna gav ett intryck av personerna i denna grupp som uppretade, misstänksamma och lite oroliga. De verkar också ha funderat på vad som var syftet med undersökningen och vad det skulle leda till om de besvarade enkäten. Försökspersonerna påpekade att enkäten är omöjlig att fylla i och att undersökningen är förkastlig. Vissa försökspersoner verkade ha blivit upprörda och menade att undersökningen var fördomsfullt utformad. Detta eftersom det frågades efter vilka antaganden försökspersonen gjorde om en annan helt okänd persons egenskaper. De kanske var misstänksamma och efter analyserandet blivit ställda och inte kunnat associera fritt utan att fundera på vad deras svar skulle leda till. Trots att kommentarerna innehåller mycket kritik mot undersökningen och enkäten har ändå alla utom två fyllt i den, vilket också kan uppfattas som anmärkningsvärt.

Validitet och reliabilitet

Ämnet stereotyper är brett och gränsöverskridande och kan studeras på många sätt och ur många perspektiv. Studiet av innehållet i generella stereotyper om kvinnor och män har fått stå tillbaka för forskning som behandlar deras uppkomst och orsak. Delvis kan kanske detta bero på att det finns en rädsla för att innehållet i stereotyperna ska börja betraktas som en mall för hur kvinnor och män bör bete sig och hur människor bör se på kvinnor och män. Innehållet bör därför inte studeras för att få reell kunskap om den stereotypiserade gruppen, utan innehållet kan istället ses som intressant för att det kan leda till en förståelse för motiven till en grupps stereotyper om en annan. Kanske kan en metodsvårighet i själva mätningen av innehållet i stereotyper också bidra till att stereotyper om kvinnor och män i generella termer inte studerats i större omfattning.

Det är svårt att mäta stereotyper genom en explicit metod eftersom stereotyper både är kontroversiella och delvis omedvetna. Stereotyper mäts här på ett implicit sätt eftersom enkäten inte frågar personerna efter deras åsikt om vilka egenskaper som skiljer sig mellan kvinnor och män. Vid implicita mätningar kan validiteten ifrågasättas, men det ansågs ändå vara nödvändigt att använda detta sätt för att mäta stereotyper. Detta med anledning av den rådande samhällsnormen som inbegriper att vara jämställd. Många politiker kallar sig för feminister; det är politiskt korrekt att framstå som en person som inte har några stereotypa uppfattningar. Tidningen Västerbottens-Kuriren har gjort en satsning på kvinnliga läsare och ett jämställt perspektiv, vilket kan bidra till att försökspersonerna skulle vilja framställa sig själva som befriade från alla könsstereotyper.

Det var i enkätens första del som försökspersonen påverkades så att stereotypen för kvinna eller man skulle bli mer lättåtkomligt i minnet, och det var i del 3 som stereotyperna mättes genom skattning av egenskaper. Del 1 i enkäten konstruerades som en uppgift i att beskriva ”första intrycket”, mest för att avleda uppmärksamheten från det faktum att det var könsaspekten som skulle studeras. Det syftade också till att avdramatisera enkäten, eftersom en uppgift att föreställa sig en låtsasperson i en fantasisituation skulle upplevas som mindre känslomässigt laddat än att beskriva sin personliga stereotypa uppfattning om gruppen kvinnor eller män. Det var inte speciellt viktigt att försökspersonerna fick en tydlig mental bild av kvinnan respektive mannen, i del 1 i enkäten. Detta eftersom kategoriseringen på kort tid beror av tiden och intresset personen har av att lära känna en människa och att kategoriseringen i sin tur beror på de stereotyper människor har. Vid ifyllandet av enkäten bedömdes det som att försökspersonerna hade lågt intresse av att på ett djupare plan förstå hur den påhittade personen verkligen var. Det gick inte ens att lära känna personen eftersom den var påhittad. Kanske hade försökspersonen vid bedömningstillfället i del 3 bara har en vag uppfattning om att det var en kvinna eller en man som skulle bedömas och det förstärkte försökspersonernas stereotypa tänkande.

Informationstexten i del 1 skulle hållas kort och könsneutral eftersom det skulle vara upp till försökspersonerna att tillskriva den påhittade personen olika attribut enligt deras schema för kvinnor och män. Trots detta kan den inledande informationen ha påverkat försökspersonernas svar. Frågan är därför om enkäten mäter vad en *kvinna* skulle kunna tänkas ha för egenskaper, eller om den mäter vad en idrottande kvinna med en sambo, ett jobb hon trivs med kan tänkas ha för egenskaper. Vilka scheman har aktiverats? Kanske har informationen de fick från början styrt försökspersonernas antaganden i allt för hög grad. Men problemet kvarstår dock; vilken sorts information kan presenteras om en person utan att iakttagaren påverkas av den? Människor klassificerar och bedömer andra efter all information som presenteras. Men att bara ha presenterat Anna som Anna, utan ytterligare information, hade inte gett samma möjlighet att överhuvudtaget kunna fylla i enkäten. Det var därför ett svårt övervägande angående hur mycket information som skulle tillhandahållas om de fiktiva personerna. Det skulle vara tillräckligt med information för att försökspersonerna skulle kunna göra sig en bild, men inte för mycket information eftersom det skulle styra deras svar i för hög grad.

Det som ska poängteras är dock att informationen om kvinnan och mannen var den samma men att skattningen ändå skiljde sig signifikant beroende på om försökspersonen fått information om en kvinna eller man. Detta tyder på att människor uppfattar och bedömer män och kvinnor olika och därigenom enligt definitionen ovan, tänker stereotypt. Dock tänker de inte traditionellt stereotypt

enligt resultaten i denna studie.

Det är ca 30 år sedan BSRI skapades. Vissa ord i testet är lite ålderdomliga och används inte så ofta nu för tiden och kan vara svårbegripliga. Det är också alltid så att varje person har egna uppfattningar och gör egna tolkningar angående vad de lägger för betydelse i de olika egenskaperna. En annan effekt som kan finnas är att försökspersonerna skattat högre poäng på egenskaper som de tyckt verkat positiva och önskvärda. Detta borde dock inte ha påverkat resultaten nämnvärt eftersom det kan tänkas vara konstant (gäller både de som tänker på Anna och de som tänker på Håkan). Personens humör, motivation och annan mental aktivitet, kan också ha påverkat bedömningen av den fiktiva personen. Personen kan även ha förstått vad undersökningen försökt mäta och förställt sina svar. Det torde dock vara svårt att utifrån själva enkäten förstå att det var könsaspekten som studerades. För att förstå det skulle de behövt diskutera enkäten sinsemellan. Efter att ha studerat kommentarerna antas dock att detta inte förekommit i någon större utsträckning. Med tanke på kommentarerna kan det vara så att många försökspersoner trott att undersökningen handlat om fördomar och stereotyper och det kan ha skrämt vissa personer från att fylla i enkäten. Bland annat på grund av att stereotyper är ett kontroversiellt område, få vill erkänna att de har stereotyper. Stereotypt tänkande anses vara fult och opassande. Kanske eftersom det på ett vis är motsatsen till det rådande samhällsidealet. Stereotypisering innebär en kategorisering av människor till sociala grupper och avviker därmed från idealet som innebär att alla människor ska ses som fria självständiga individer och att rättvisa ska gälla. Det sätts också ibland likhetstecken mellan stereotypisering och diskriminering, vilket kan vara en förklaring till att stereotyper anses vara dåligt.

Bortfallet var förhållandevis stort och det är svårt att spekulera i vad det kan bero på. Eftersom bortfallet var stort kan det ha påverkat den interna validiteten. Det är svårt att veta om resultaten är representativa för stickprovet. Vissa av försökspersonerna kan ha tyckt att det var en allt för omfattande enkät som skulle ha tagit för lång tid att fylla i. Enkäten skulle kunna göras en smula kortare för att undvika att försökspersonerna tappar intresset för att fylla i den. Å andra sidan borde försökspersonerna ha varit motiverade att delta eftersom undersökningen var ett samarbete med deras arbetsgivare. Men kanske kan just det faktum också ha verkat avskräckande. Stereotyper och förutfattade meningar rimmar illa med dagstidningens liberala och frisinnade inriktning och journalistyrkets krav på objektivitet. Kanske kan detta förklara de många kritiska kommentarerna och samtidigt ifyllda enkäterna.

I introduktionsbrevet till försökspersonerna fanns inget telefonnummer till handledaren, att använda vid eventuella frågor eller funderingar som försökspersonerna kan ha haft. Universitetets logo fanns inte heller i informationsbrevet. Enkäten skickades privat med posten och universitetets frankerade kuvert användes inte. Detta kan ha upplevts som oseriöst eller ovetenskapligt av försökspersonerna. Kanske tog försökspersonerna därför inte enkäten på allvar och valde att inte fylla i den.

Det har inte funnits möjlighet att kunna styra de förhållanden under vilka försökspersonerna fyllt i enkäten. Troligtvis skulle svarsfrekvensen ha blivit högre om enkäten hade delats ut på försökspersonernas arbetsplats och sedan samlats in igen direkt efter det att försökspersonerna fyllt i den. Med det upplägget hade kanske genererat fler seriösa svar och författarna i egenskap av enkätkonstruktörer hade också lätt kunnat svara på försökspersonernas frågor och funderingar.

Eftersom enkäten aldrig använts förut finns det inte något att jämföra resultaten med. Det är därför svårt att sätta resultaten i ett sammanhang. Samma enkät skulle behöva användas i flera undersökningar att för att kunna jämföra olika skattningar.

Vad gäller reliabiliteten i övrigt kan den här anses som god eftersom metoden vid en upprepning av undersökningen troligtvis skulle ge ett liknande resultat.

Slutligen; ingen kan vara helt objektiv. Även om journalister gör sitt yttersta för att vara objektiva finns kognitiva strukturer som styr tolkningen av verkligheten på ett omedvetet plan. Inte heller forskare är helt objektiva, och inte heller detta arbete är därför helt opåverkat av författarnas förförståelse och tidigare kunskap. Valet att problematisera kvinnligt och manligt bottnar i en uppfattning att traditionellt stereotypt tänkande ger upphov till allvarliga konsekvenser för både män och kvinnor.

Framtida forskning

Det skulle fortsättningsvis vara intressant att undersöka den stereotypa uppfattningen hos försökspersoner i en experimentsituation där möjligheten för de inblandade att uppfatta vad som ska studeras och därefter föreställa sig svaren enligt samhällets krav på fördomsfrihet minimerats. Frågan är just om det är metodmässigt möjligt. Det skulle vara intressant att undersöka hur skattningen av en person samstämmer med personens åsikter om vad som är socialt önskvärt. Som en fortsättning på forskningsstudien kan förslagsvis även skillnaden mellan kvinnors och mäns skattningar undersökas ytterligare, genom exempelvis djupintervjuer med försökspersoner av båda könen. Det skulle även med tanke på kommentarerna vara intressant att undersöka attityder till stereotyper och fördomar.

REFERENSER

Ahlberg, U. & Papagianni, V. (2002). *Genusrelaterade attityder och stereotyper*. Opublicerad filosofie kandidatuppsats. Institutionen för psykologi, Lunds Universitet.

Araï, D. (2001). *Introduktion till kognitiv psykologi.* 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.

Araya, T. (2003). *Stereotypes: Suppression, forgetting, and false memory*. Opublicerad doktorsavhandling. Department of Psychology, Uppsala University.

Archer, T. Erixon, A. & Norlander, T. (2000). Psychological androgyny and creativity: Dynamics of gender-role and personality trait. *Social Behavior and Personality*. *28*,(5), 423-436.

Bem, S. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. *42*, (2), 155-162.

Bem, S. (1993). *The Lenses of Gender – transforming the debate on sexual inequality*. New Haven, Conn.: Yale University Press.

Bless, H., Fiedler, K., & Strack, F. (2004). *Social Cognition*. Hove: Psychology Press.

Bernstein, D., Clarke-Stewart, A., Penner, L. Roy, J., & Wickens, C. (2000). *Psychology*.)5 rev. ed.). Boston: Houghton-Mifflin Company.

Brehm, S., Kassin, S., & Fein, S. (1999). *Social Psychology* (4th rev. ed.). Boston: Houghton Mifflin Company.

Brannon, L. (2004). *Gender: Psychological Perspectives* (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Byrman, G. (2002). "Tina tog ton" - genuskonstruktioner i medietexter. Hämtad från *Humanetten*. Nr 10. http://www.hum.vxu.se/publ/humanetten/nummer10/art0210.html, (2004-11-12).

Diekman, A. B. & Eagly, A. H. (2000). Stereotypes as dynamic constructs: Women and men of the past, present, and future. *Personality and Social Psychology Bulletin*. *26*, 1171-1181.

Eliasson, M. (2001). Kön på hjärnan. *NIKK magasin*, (*2*), 16-18.

Eliasson, M. & Carlsson, M. (1989). *Kvinnopsykologi*. Södra Sandby: Natur och Kultur.

Fiske, S. & Taylor, S. (1991). *Social cognition* (2nd rev. ed.). Singapore: McGraw-Hill.

Fiske, S. Gilbert, D., & Lindzey. (1998). *The handbook of social psychology*. Boston, Mass.: McGraw-Hill.

Ferree, M., Lorber, J., & Hess, B. (1999). *Revisioning gender*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.

Färre än två av tio chefredaktörer är kvinnor (2004). *SSR tidningen*. (*19*), 20-21.

Granér, R. (1994). *Personalgruppens psykologi.* Lund: Studentlitteratur.

Hinton, P. (2003). *Stereotyper, kognition och kultur*. Lund: Studentlitteratur.

Hoffman, R. M. (2001). The measurement of masculinity and femininity: Historical perspective and implications for counseling. *Journal of Counseling and Development. 79*, 471-485.

Hoffman, R. M. & Borders, L. D. (2001). Twenty-five years after the Bem Sex-Role Inventory: A reassessment and new issues regarding classification variability. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development. 34*, 39–55.

Hyde, J. S. (2004). *Half the human experience* (6th ed.). Boston and New York: Hougthon Mifflin Company.

Magnusson, E. (2003). *Genusforskning inom psykologin – Bidrag till psykologisk teori och praktik.* Bollebygd: Prinfo Alfredssons.

Olsson, Y. (2002). Långt kvar till jämställdhet. *Arbetsmarknaden.* (*6*), 32-33.

Stangor, C. (Ed.). (2000). *Stereotypes and prejudice.* Philadelphia: Psychology Press.

Twenge, J. (1997). Changes in masculine and feminine traits over time: A meta-analysis. *Sex Roles.* 36, (5/6), 305-325.

Weinstein, M., Smith, M., & Wiesenthal, D. (1995). Masculinity and hockey violence *Sex Roles. 33*, (11-12), 831-847.

Wyer, R. (Ed.). (1998). *Stereotype activation and inhibition.* Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Bilaga 1.

Beskrivning av Bem Sex-Role Inventory test (Bem, 1974)

BSRI består ursprungligen av 60 egenskaper. Försökspersonen ska i testet ta ställning till hur väl varje egenskap beskriver honom eller henne. Skalorna går från 7 (Alltid eller nästan alltid sant) till 1 (Aldrig eller nästan aldrig sant).

Urval av egenskaper

När Bem valde egenskaperna utgick hon från en lista med 200 personlighetsdrag som hon och flera studenter ansåg vara positiva och endera maskulina eller feminina. Hon använde också en annan lista med 200 personlighetsdrag som ansågs vara verken feminina eller maskulina. Hälften av dessa var positiva och hälften var negativa.

Speciella bedömare fick sedan på en sjugradig skala (där 1 motsvarade ”inte alls åtråvärd” och 7 motsvarade ”extremt åtråvärd”) bedöma hur socialt önskvärt vart och ett av de 400 personlighetsdragen var för en man eller en kvinna, i det amerikanska samhället. Det poängterades att det inte var studenternas personliga åsikter om hur eftertraktade dessa egenskaper var utan att man ville ha deras åsikt om hur samhället värderade dessa egenskaper för män och kvinnor.

Bedömarna utgjordes av 40 Stanfordstudenter som gjorde bedömningen vintern 1972 och 60 studenter som gjorde bedömningen sommaren därefter. I båda proven var hälften kvinnor och hälften män. Hälften (50 st.) av studenterna fick ta ställning till vad som var eftertraktat för kvinnor och hälften vad som var eftertraktat för män.

En egenskap kvalificerade som ”maskulin” om den var oberoende bedömd av både kvinnor och män, i båda stickproven, att vara mer åtråvärd för en man än för en kvinna ($p<0,05$). Samma kriterium gällde för att en egenskap skulle klassas som ”feminin”. Av de egenskaper som uppfyllde dessa kriterier valdes 20 maskulina och 20 feminina för att ingå i Sandra Bem’s test. En egenskap kvalificerade som ”neutral” om den var oberoende bedömd att vara lika önskvärd för båda kön ($t<1,2$, $p>0,2$) och om bedömarna inte skiljde sig signifikant åt i bedömningen av den egenskapen som positiv eller negativ ($t<1,2$, $p>0,2$). Av de personlighetsdrag som klarade dessa krav valdes 10 positiva och 10 negativa ut, som tillsammans med de tidigare 40 skulle komma att utgöra BSRI.

Bilaga 2.

Hej!

Vi är två studenter som genom ett samarbete mellan akademiker i företag och VK fått uppdraget att göra en undersökning. Resultatet från den här enkäten kommer att användas i vår c-uppsats som vi skriver vid Luleå Tekniska Universitet, under institutionen för arbetsvetenskap. Vår enkät är utdelad till de personer som jobbar på redaktionen. Du som person är anonym.

Om du har kommentarer eller synpunkter på enkäten går det bra att skriva dom på baksidan av något blad!

Bilaga 3.
Enkätuppgift:

”Första intrycket”

- Att skapa en mental bild

Enkäten består av 3 delar:

Del 1 innehåller information om en påhittad person samt en övning att föreställa sig den personen.
Del 2 innehåller information om hur du ska fylla i del 3.
Del 3 innehåller ett antal påståenden som du ska ta ställning till.

Hela enkäten tar högst 20 minuter att fylla i, vi är mycket tacksamma för din medverkan!

Kom ihåg att du är anonym. Du kan avstå från att svara på vilken fråga som helst eller helt avbryta ifyllningen av enkäten!

PERSONUPPGIFTER

Ålder: .....
Kön: Kvinna Man

Del 1.

Information
Anna är 35 år, hon är normalbyggd och blond. Hon jobbar inom kommunen och trivs med sitt jobb. Hon är sambo sedan 6 år och har en pojke, Alexander, som är 2 år. Hon bor i en villa utanför stan. På fritiden tränar hon löpning och innebandy.

Skapa dig en bild
Du ska snart göra en intervju med Anna, hur tror du att hon är som person? Tänk på henne.
Ta dig tid, 1 minut, och föreställ dig hur hon är.

Del 2.

Instruktioner

Du ska nu få förslag på ett antal egenskaper. Din uppgift är nu att uppskatta hur stor sannolikheten är att Anna innehar vart och en av dem.

Det finns inga svar som är rätt eller fel.

Ju högre poäng du markerar på skalan desto större sannolikhet tror du det är att hon har egenskapen och ju lägre poäng du markerar desto mindre sannolikhet tror du att hon har den egenskapen.
0 innebär därför att du tror att hon inte har egenskapen, och 5 innebär att du tror att hon till största sannolikhet har egenskapen i fråga.

Förtydligande:

0 högst osannolikt att personen har egenskapen
1 liten sannolikhet att personen har egenskapen
2 något större sannolikhet att personen inte har egenskapen än att personen har egenskapen
3 något större sannolikhet att personen har egenskapen än att personen inte har egenskapen
4 stor sannolikhet att personen har egenskapen
5 högst sannolikt att personen har egenskapen

Markera ditt svar i enkäten med ett kryss.

Lycka till!

Del 3.

1	Gott självförtroende	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
2	Eftergiven	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
3	Hjälpsam	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
4	Försvarar sin övertygelse	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
5	Gladlynt	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
6	Lynnig	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
7	Självständig	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
8	Blyg	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
9	Samvetsgrann	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
10	Atletisk	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
11	Kärleksfull	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
12	Teatralisk	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
13	Bestämd	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
14	Lätt att smickra	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
15	Tillfreds	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
16	Stark personlighet	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
17	Lojal	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
18	Oberäknelig	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
19	Kraftfull	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
20	Kvinnlig	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
21	Pålitlig	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
22	Analytisk	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
23	Medkännande	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
24	Svartsjuk	0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

25	Har ledaregenskaper 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	29	Förstående 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
26	Känslig för andras behov 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	3o	Hemlighetsfull 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
27	Sannfärdig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	31	Har lätt att fatta beslut 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
28	Villig att ta risker 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	32	Medlidsam 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

Nu har du fyllt i mer än halva del 3! Bara de sista egenskaperna kvar!

33	Uppriktig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	37	Dominant 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
34	Självtillräcklig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	38	Talar mjukt 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
35	Ivrig att blidka sårade känslor 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	39	Trevlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
36	Högfärdig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	4o	Manlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

41	Varm 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
42	Allvarlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
43	Tar ställning 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
44	Ömsint 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

45	Vänlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
46	Aggressiv 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
47	Lättrogen 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
48	Ineffektiv 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

49	Uppträder som ledare 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
50	Barnslig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
51	Anpassningsbar 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
52	Individualist 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

53	Är ej grov i mun 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
54	Planlös 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
55	Tävlingsmänniska 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
56	Barnkär 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

57	Taktfull 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
58	Ambitiös 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
59	Mild 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
60	Konventionell 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

Tack för Din medverkan!
Glöm inte att fylla i personuppgifterna på försättsbladet!

Bilaga 4.
Enkätuppgift:

”Första intrycket”

- Att skapa en mental bild

Enkäten består av 3 delar:

Del 1 innehåller information om en påhittad person samt en övning att föreställa sig den personen.
Del 2 innehåller information om hur du ska fylla i del 3.
Del 3 innehåller ett antal påståenden som du ska ta ställning till.

Hela enkäten tar högst 20 minuter att fylla i, vi är mycket tacksamma för din medverkan!

Kom ihåg att du är anonym. Du kan avstå från att svara på vilken fråga som helst eller helt avbryta ifyllningen av enkäten!

PERSONUPPGIFTER

Ålder: .....
Kön: Kvinna Man

Del 1.

Information
Håkan är 35 år, han är normalbyggd och blond. Han jobbar inom kommunen och trivs med sitt jobb. Han är sambo sedan 6 år och har en pojke, Alexander, som är 2 år. Han bor i en villa utanför stan. På fritiden tränar han löpning och innebandy.

Skapa dig en bild
Du ska snart göra en intervju med Håkan, hur tror du att han är som person? Tänk på honom.
Ta dig tid, 1 minut, och föreställ dig hur han är.

Del 2.

Instruktioner

Du ska nu få förslag på ett antal egenskaper. Din uppgift är nu att uppskatta hur stor sannolikheten är att Anna innehar vart och en av dem.

Det finns inga svar som är rätt eller fel.

Ju högre poäng du markerar på skalan desto större sannolikhet tror du det är att hon har egenskapen och ju lägre poäng du markerar desto mindre sannolikhet tror du att hon har den egenskapen.
0 innebär därför att du tror att hon inte har egenskapen, och 5 innebär att du tror att hon till största sannolikhet har egenskapen i fråga.

Förtydligande:

0 högst osannolikt att personen har egenskapen
1 liten sannolikhet att personen har egenskapen
2 något större sannolikhet att personen inte har egenskapen än att personen har egenskapen
3 något större sannolikhet att personen har egenskapen än att personen inte har egenskapen
4 stor sannolikhet att personen har egenskapen
5 högst sannolikt att personen har egenskapen

Markera ditt svar i enkäten med ett kryss.

Lycka till!

Del 3.

1	Gott självförtroende 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	5	Gladlynt 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
2	Eftergiven 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	6	Lynnig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
3	Hjälpsam 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	7	Självständig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
4	Försvarar sin övertygelse 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	8	Blyg 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

9	Samvetsgrann 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	13	Bestämd 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
10	Atletisk 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	14	Lätt att smickra 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
11	Kärleksfull 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	15	Tillfreds 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
12	Teatralisk 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	16	Stark personlighet 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

17	Lojal 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	21	Pålitlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
18	Oberäknelig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	22	Analytisk 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
19	Kraftfull 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	23	Medkännande 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
20	Kvinnlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	24	Svartsjuk 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

25	Har ledaregenskaper 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	29	Förstående 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
26	Känslig för andras behov 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	3o	Hemlighetsfull 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
27	Sannfärdig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	31	Har lätt att fatta beslut 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
28	Villig att ta risker 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	32	Medlidsam 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

Nu har du fyllt i mer än halva del 3! Bara de sista egenskaperna kvar!

33	Uppriktig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	37	Dominant 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
34	Självtillräcklig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	38	Talar mjukt 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
35	Ivrig att blidka sårade känslor 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	39	Trevlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
36	Högfärdig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □	4o	Manlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

41	Varm 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
42	Allvarlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
43	Tar ställning 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
44	Ömsint 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

45	Vänlig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
46	Aggressiv 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
47	Lättrogen 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
48	Ineffektiv 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

49	Uppträder som ledare 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
50	Barnslig 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
51	Anpassningsbar 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
52	Individualist 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

53	Är ej grov i mun 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
54	Planlös 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
55	Tävlingsmänniska 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
56	Barnkär 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

57	Taktfull 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
58	Ambitiös 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
59	Mild 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □
60	Konventionell 0 □ 1 □ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

Tack för Din medverkan!
Glöm inte att fylla i personuppgifterna på försättsbladet!